

D • N

28/6 1956

Frågan om tysk enhet

Tysklands återförening hörde till de villkor som västmakterna vid de båda Genèvekonferenserna framställde som oeftergivliga för att en verklig avspänning skulle komma till stånd. Det ryska svaret på denna fordran, liksom på andra väsentliga krav, var klart negativt. I första hand betonades att en återförening var otänkbar om det enade Tyskland skulle höra till Atlantpakten eller över huvud på något sätt vara anslutet till Västern. Men det sades också mera generellt ifrån att fria val i återföreningsfrågan inte kunde godtas. Ja, Bulganin och Chrustjev uttalade att endast ett "fredsälkande" och fullt "demokratiskt" Tyskland kunde nå enhet, att de "sociala" landvinningarna i Östtyskland aldrig kunde uppges; översatt till västerländskt språk innebar detta att Västtyskland måste bli kommunistiskt för att — som rysk satellitstat — få förnas med Östtyskland.

Denna utgång måste ha varit väntad av alla som någorlunda illusionslöst satt sig in i problemet. Då Adenauer i anslutningen till Västern såg ett medel att vinna återförening var han lika påverkad av önsketänkande och taktik som sina socialdemokratiska motståndare, vilka i neutralitet eller rent av försvarslöshet såg vägen att blidka Ryssland och förmå det att släppa Östtyskland ur sitt grepp.

Sedan dess har den avspänningspolitik som består i ömsesidiga besök, fredliga uttalanden, fester och glam stått i förgrunden, medan realiteterna skjutits undan. Åtminstone på kort sikt är detta en framgång för ryssarna, eftersom Västerens sakliga fordringar lämnats därhän samtidigt som föreställningen om en rysk sinnesändring vunnit terräng. Att ryssarna skulle känna sig nödgade att på allvar förhandla om de vid Genèvekonferenserna framförda kraven ter sig därför ännu mera osannolikt än tidigare. Men det väsentliga är: vad skall västmakterna, i första rummet USA, göra för att framtvunga ryska eftergifter? Hot lönar sig inte, ty att Västern inte vill gå till krig är dess bättre ostridigt; något att erbjuda som ersättning

för återföreningen har man inte; för övrigt måste återföreningen från rysk synpunkt framstå som en eggelse för Tyskland och västmakterna att gå vidare och därmed som en fara för alla de väldiga erövringsarna under och efter kriget.

I Västtyskland förblir emellertid enhetstanken den paroll som alla partier är tvungna att använda för att vinna väljare. Att avskrika enhetsfrågan, att ens ställa dess lösning på en avlägsen framtid är omöjligt för en tysk politiker, och allt skäl finns att förstå och respektera den folkstämning som driver partiledarna till ständigt nya ansträngningar och utopier. Det väntas allmänt att Adenauer, bland annat på grund av desillusionen efter den amerikanska resan, förbereder en ny framstöt för att åtminstone formellt ge enhetstanken starkare aktualitet. Treårsminnet av revoltförsöken i Östtyskland den 17 juni 1953 firades i hela Västtyskland genom tal och demonstrationer för återföreningen. Adenauer och förbundsdagspresidenten Gerstenmaier försäkrade att all kraft skulle sättas in på enhetsverket och att ryssarna i längden inte skulle kunna motstå den fria världens samlade opinion. I ett telegram utlovade Eisenhower Amerikas och Atlantpaktens stöd. Utrikesminister Brentano har antytt — om också i oklara ordalag, som han senare bemödat sig att mildra — att man möjligen kunde avstå från kravet på revision av gränsen mot Polen om återföreningen blev genomförd; detta "erbjudande" är ett sällsynt gott exempel på den officiella illusionismen, och denna markeras än starkare av att Brentano utsattes för en kritik som gjorde ett slags dementi nödvändig. Socialdemokraterna och de fria demokraterna instämmer med kanslern, men påstår att neutralitet och utträde ur Atlantpakten skall föra till det gemensamma målet.

Ryssarnas hållning framträder brutalt i ett yttrande av Chrustjev till franske utrikesministern Pineau, av Pineau relaterat till Adenauer och av denne offentliggjort; vi föredrar, förklarade Chrustjev, 17 miljoner tyskar i handen (alltså

Östtyskland) framför ett återförenat Tyskland, även om det blev neutraliserat. Visserligen har Chrustjev — flera veckor efteråt — dementerat uttalandet, men han har i andra ordalag slagit fast att återförening inte kan komma i fråga annat än på de villkor som ryssarna förut angivit.

Enhetstanken förblir därför med all säkerhet en av de många såpbubblor som blåses fram och tillbaka mellan statsledarna och utrikesdepartementen. Frågan hör till dem som visar omöjligheten av en verk-

lig avspänning så länge den ryska diktaturen förblir oförändrad och den oerhörda svårigheten som möter en avveckling av denna diktatur. Tillåter Ryssland fri debatt och fria val i Östtyskland, blir följden en klart demonstrerad vilja till återförening; uppmjukas på samma sätt diktaturen i andra satellitstater, är ett avfall från Ryssland av hela raden av erövrade bastioner att vänta. Diktaturen och erövringarna hör samman, de stöder och binder varandra — det är situationens kärna och tragik.